

۱۲ هزار شیء ۱۵ سال است در انتظار ساخت موزه منطقه‌ای در جیرفت هستند

تمدن ۵ هزار ساله در انبارها

دنیای به سود کل ایران خواهد بود. ضیاء کمالی اعتقاد دارد: «با تکمیل موزه منطقه‌ای جیرفت، این مجموعه می‌تواند به «روزه ورود گردشگران به ایران» تبدیل شود. گردشگران با برنامه‌ریزی سفرهایی شامل مقاصد مانند شیراز، اصفهان یا یزد، نهایتاً به جیرفت خواهند آمد. اگرچه مقصد اصلی آنان ممکن است ارگ بم یا باغ شاهزاده ماهان باشد، اما وجود این موزه، سفر آنها را کامل‌تر و جذاب‌تر کرده و به رونق گردشگری سراسر کشور کمک می‌کند. این پروژه مطابق با سیاست‌های توسعه گردشگری دولت، نقش کلیدی در معرفی ظرفیت‌های ایران خواهد داشت.»

شهر قدیم جیرفت

محوطه تاریخی شهر قدیم جیرفت خلوت بود. فقط تیرهای پایگاه حفاظت میراث فرهنگی جیرفت قدیم بودند و چند سنگ که در سایه آثار باقی‌مانده از کاوش‌های حمیده چوبک، سرپرست کاوش‌های این شهر، آرام گرفته بودند؛ شهری که ۸۰۰ سال پیش محل زندگی اهالی جیرفت امروزی بود. کاوش‌های حمید چوبک نشان داد، این شهر یکی از شهرهای ثروتمند در دوره سلجوقی بود؛ شهری که در آن سفالی کشف شد که روی آن زنی می‌نواخت. این سفال را باستان‌شناسان نشانه‌ای برای شاد بودن جامعه آن روز جیرفت‌ها می‌دانند. نادر سلیمانی علی‌آبادی، باستان‌شناس کرمانی، در گفت‌وگو با «ایران» می‌گوید: «حمله ترکمانان غر، به حیات جیرفت قدیم پایان می‌دهد. پس از آن، جیرفت جدید و امروزی شکل می‌گیرد و دوران تازه‌ای از زیست انسانی در این منطقه آغاز می‌شود.»

کدام دقیانوس؟

جیرفتی‌ها به شهر قدیم جیرفت، «دقیانوس» می‌گویند که هیچ ربطی به آن دقیانوس معروف و اصحاب

ضیاء کمالی می‌گوید: «موزه ۱۴ طبقه منطقه‌ای ۱۵ سال پیش، بارها متوقف شده و با وجود پیشرفت‌هایی، دو سال است دوباره نیمه‌کاره مانده و همچنان بزرگ‌ترین پروژه نیمه‌تمام میراث فرهنگی کشور است.» او معتقد است، «تکمیل این موزه با توجه به ارزش جهانی آثار سنگ صابونی جیرفت، می‌تواند به دروازه ورود گردشگران به ایران تبدیل شود.»

ضیاء کمالی با اشاره به علاقه گردشگران فرهنگی زاین به تاریخ جیرفت می‌گوید: «پیش از کرونا در سال ۹۷، با فعال کردن این ظرفیت، ۲۲ تور ژاپنی به جیرفت آمدند. این نشان می‌دهد با تجهیز موزه و نمایش کامل آثار، می‌توان تورهایی تخصصی باستان‌شناسی را از سراسر جهان جذب کرد.»

او یادآوری می‌کند: «در کشورهای اروپایی و حتی برخی کشورهای عربی، بهترین موزه‌ها و ساختمان‌ها ساخته می‌شود و آثار کشورهای ایران، عراق و افغانستان را قاچاق و در آنجا نگهداری می‌کنند، اما ما هنوز نتوانسته‌ایم برای میراث خودمان فضاهای استاندارد فراهم کنیم. این موضوع نیازمند توجه جدی است.»

این مسئول، ساخت و تکمیل موزه منطقه‌ای جیرفت را نیازمند منابع مالی می‌داند و می‌گوید: «اگر بتوانند جیرفت را از تهران و استان حمایت مالی کنند و حداقل نیاز مالی فاز اول موزه که حدود ۲۰۰ میلیارد تومان اعتبار می‌خواهد تأمین شود، می‌توان آن را تکمیل و تجهیز کرد تا این آثار ارزشمند در معرض دید قرار گیرند.»

ضیاء کمالی می‌گوید: «در حال حاضر، حتی در بسیاری از محوطه‌ها نمی‌توانیم کاوش انجام دهیم، چون ممکن است آثاری کشف شود که نگهداری آن با توجه به کمبود فضا مشکل است. این موضوع فقط مسأله جیرفت نیست؛ مسأله‌ای ملی است، چون مرفعی این داشته‌ها به

گزارش‌ها

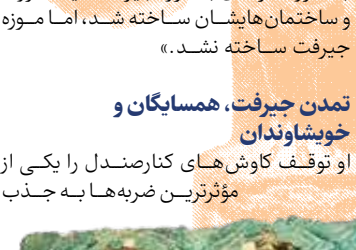
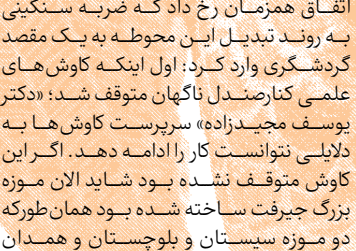
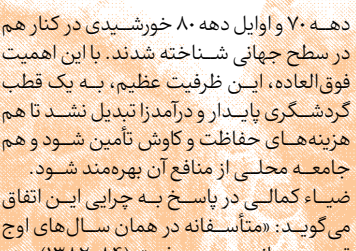
زهراکشوری

دبیر گروه زیست بوم

تمدن پنج هزار ساله کنارصندل جیرفت، امروز با ۳۰۰ شیء بی‌همتای سنگ صابونی در موزه‌های کوچک سمری می‌کند؛ در حالی که ۱۲ هزار اثر دیگر آن در انبارها خاک می‌خورند. کمال‌الدین ضیاء کمالی، سرپرست اداره میراث فرهنگی جیرفت، وسط موزه کوچک این شهر به خبرنگار «ایران» می‌گوید: «مطالبه اصلی مردم جیرفت تکمیل موزه منطقه‌ای ۱۴ طبقه است؛ بزرگ‌ترین پروژه میراث فرهنگی کشور که ۱۵ سال پیش زمینش واگذار شد، اما هنوز نیمه‌کاره مانده؛ همان موزه‌ای که قرار بود هم‌زمان با همدان و سیستان ساخته شود، آن دو موزه ساخته شدند اما جیرفت جا ماند.»

او تأکید می‌کند: «آثار کلیدی (سنگ صابونی) جیرفت در هیچ جای جهان مشابه ندارند؛ سال‌های ۸۲-۸۳ دکتر یوسف مجیدزاده، سرپرست وقت کاوش‌های باستان‌شناسی کنارصندل ثابت کرد هر ظرف سنگ صابونی در هر نقطه از دنیا باشد، ریشه‌اش جیرفت است؛ همین یک جمله قاچاق را در ۱۶ کشور متوقف کرد.»

ضیاء کمالی قدمت این آثار را بین ۴ تا ۵ هزار سال می‌داند و توضیح می‌دهد: «سنگ کلرید به دلیل نرمی، این امکان را فراهم می‌کند که در دوران باستان یا تیغه‌هایی از سنگ‌های سخت‌تر که عمدتاً در منطقه اسفندقه کرمان یافت می‌شد - نقش برجسته‌های بسیار زیبایی بر آن حکاکی شود. بیشتر این نقوش، نماد قدرت و زندگی هستند.»

در کشورهای اروپایی و حتی برخی کشورهای عربی، بهترین موزه‌ها و ساختمان‌ها ساخته می‌شود و آثار کشورهای ایران، عراق و افغانستان را قاچاق و در آنجا نگهداری می‌کنند، اما ما هنوز نتوانسته‌ایم برای میراث خودمان فضاهای استاندارد فراهم کنیم. این موضوع نیازمند توجه جدی است

عکس: با. علی محمدی / ایران

معروف‌تر آن یعنی اصحاب کهف ندارد. مردم تنها به دلیل قدیمی بودن این شهر به آن دقیانوس می‌گویند. سال‌ها پیش وقتی به جیرفت قدیم می‌رفتید روی تابلوی ورودی آن بزرگ نوشته شده بود به شهر جیرفت قدیم (دقیانوس) خوش آمدید. اما الان خبری از آن نیست، چون بسیاری از گردشگرانی که به منطقه می‌آمدند، جیرفت قدیم را با دقیانوس و اصحاب کهف یکی می‌دانستند، بنابراین آن تابلو برداشته شد.

شهر قدیم جیرفت تقریباً بیش از ۲۰ سال است که در رسانه‌ها مطرح شده، اما توجهی که باید به آن نمی‌شود. هرچند کاوش‌های آن به سرپرستی «حمیده چوبک» دوباره شروع شده است و چند وقت پیش فصل سال ۱۴۰۴ آن به پایان رسید. کاوش‌های باستان‌شناسی حمیده چوبک نشان داد که جیرفت در زمان سلجوقی‌ها یکی از شهرهای ثروتمند و آباد ایران بوده است. اما این شهر ۸۰۰ ساله، هنوز جایگاهی را که باید در مسیر گردشگری داشته باشد، ندارد. شاید دلیل آن را کنت در روایت آن دانست.

ضیاء کمالی در پاسخ به این انتقاد می‌گوید: «برای جذب گردشگر به شهر قدیم جیرفت و کنارصندل برنامه داریم، اما همه برنامه‌ها نیازمند تخصیص اعتبار است. شهر قدیم باید به سایت‌موزه تبدیل شود تا گردشگر بتواند از آن بازدید کند، اما در حال حاضر امکانات لازم فراهم نیست.»

او می‌گوید: «در اوج گردشگری، راهنماهای باستان‌شناس را به منطقه می‌آوریم، اما امکان استقرار دائمی را هم وجود ندارد چرا که تعداد گردشگران در ماه‌های اخیر بشدت کاهش یافته و تقریباً به صفر رسیده است. راه‌اندازی سایت‌موزه در شهر قدیم، کمک شایانی به جذب گردشگر خواهد کرد.»

چرا تاریخ ۵ هزار ساله اقتصادی نشد؟
تمدن هلیل‌رود، محوطه ۵ هزار ساله کنارصندل و شهر قدیم جیرفت در اواخر

گردشگر در جیرفت می‌داند و از برگزاری همایش بزرگ «تمدن جیرفت، همسایگان و خوشیاوندان» - شناخت ژرف‌تر منظر فرهنگی جیرفت در بستر تمدن‌های هم‌زمان پیرامونی و فرامنطقه‌ای - در دی‌ماه امسال خبر می‌دهد و می‌گوید: «امیدواریم که خروجی این همایش، تخصص و تصویب ردیف اعتباری ملی سالانه برای کاوش کنارصندل و محوطه‌های مرتبط و راه‌اندازی موزه منطقه‌ای جیرفت باشد.»

ضیاء کمالی در پاسخ به این سؤال که سوازی تلاش برای دریافت اعتبارات ملی و استانی، چه برنامه‌ای در جیرفت می‌شود اجرایی کرد که به رشد اقتصاد گردشگری منجر شود هم می‌گوید: «یک‌سری کارها را داریم انجام می‌دهیم، از جمله تقویت اقامتگاه‌های بوم‌گردی در نزدیکی سایت‌های باستانی مثل شهر قدیم و کنارصندل. اما بحث این است که باید یک‌سری مسائل ملموس باشد تا گردشگر بیاید و ببیند. الان گردشگر می‌آید کنارصندل و می‌گوید: «اینکه یک تپه خاکی است.» وقتی سایت‌موزه شود، نگاهش عوض می‌شود، یک چیزهایی می‌بیند، تاریخ و تمدن برای گردشگر ملموس است.»

نگاه ویژه

او از برنامه‌ریزی برای ایجاد یک سالن (سازه سبک قابل حمل) برای معرفی در سایت کنارصندل خبر می‌دهد و درباره پرونده ثبت جهانی کنارصندل هم می‌گوید: «وزیر میراث فرهنگی نگاه ویژه‌ای به حوزه میراث فرهنگی گردشگری جیرفت دارد. سالن معرفی می‌تواند شامل عکس‌ها، ویدیوها و توضیحات باشد تا گردشگران چیزی قابل مشاهده داشته باشند. با تصاویر و فیلم‌هایی از فرآیند کاوش‌ها برای آنها پخش می‌شود.»

او با توجه به علاقه دانشجویان رشته باستان‌شناسی دانشگاه‌های ایران و حتی کشورهای اروپایی برای مشاهده کاوش‌های باستان‌شناسی از نزدیک در فصل کاوش می‌گوید: «طرحی برای بازدید آنها یا ماندگار کردن و جذب دانشجویان باستان‌شناسی نوشته شده است. این دانشجویان بایند و در یک محوطه کار کنند، هم برای آنها تجربه می‌شود و هم رزومه خوبی برای آنها به وجود می‌آید که روی تمدن هلیل‌رود کاوش کرده‌اند. این تجربه برای هر باستان‌شناسی بسیار ارزشمند است، زیرا فرصت کار در یک تمدن تاریخی واقعی را به آنها می‌دهد. اما اجرای این طرح هم منوط به تخصیص و جذب اعتبار است و پول می‌خواهد.»

او امیدوار است که نگاه ویژه استاندار و وزیر میراث فرهنگی به جیرفت، به اتفاق خوبی برای تمدن هلیل‌رود منجر شود.

ضیاء کمالی کنارصندل را یک محوطه بسیار گسترده می‌داند و می‌گوید: «تمام روستای کنارصندل در حریم محوطه ۵ هزار ساله قرار دارد. اهالی می‌خواهند برای جوانان خانه‌ای بسازند، این موضوع هم می‌طلبد که دولت کار یاری باید، اعتبار ویژه‌ای تعیین کند، روستای جدیدی برای نسل جوان این روستا تعریف کند تا دیگر در این روستا ساخت‌وساز نشود. چون این موضوع ربط مستقیم با ثبت جهانی کنارصندل دارد.»

او چاه‌جایی روستای قدیم را قابل امکان نمی‌داند اما تأکید می‌کند که برای ثبت جهانی کنارصندل، نباید ساخت‌وساز جدیدی انجام بگیرد. به گفته ضیاء کمالی، وزیر میراث فرهنگی با توجه به اهمیت تمدن ۵ هزار ساله هلیل‌رود، پرونده ثبت جهانی «کنارصندل را در اولویت» گذاشته است. او می‌گوید: «تاکنون

سه هیأت از وزارت میراث فرهنگی برای بررسی پرونده به جیرفت آمده‌اند. بزودی هم گروهی مستقر می‌شود تا کارهای پرونده و اقدامات لازم برای ثبت جهانی را ادامه دهد.»

او از احتمال انجام کاوش‌های جدید در کنارصندل قبل از برگزاری همایش خبر می‌دهد.

تمدن جیرفت، همسایگان و خوشیاوندان

او توقف کاوش‌های کنارصندل را یکی از مؤثرترین ضربه‌ها به جذب

سرو آن را کردند. به گفته ضیاء کمالی، این تجربه باعث شد در سفرهای بعدی پیش از حضور، هر گروه ژاپنی که می‌خواست به ایران بیاید سفارش می‌کرد که «آب بنه» یا «قاتق بنه» تهیه شود. او تأکید می‌کند که کرمانی‌ها می‌خواهند این غذا را با نام محلی اش جابیندازند؛ یعنی قاتق بنه.

سرپرست میراث فرهنگی جیرفت، از تیمی ژاپنی که به کرمان می‌آیند و به بم می‌روند اما نمی‌توانند جیرفت را ببینند، یاد می‌کند و می‌گوید: «مسئول تور تماس گرفت و گفت که این گروه هم غذای محلی «قاتق بنه» می‌خواهد. پرسیدند که آیا امکان دارد قاتق بنه برای ما به بم فرستید؟ اینجا به خامی که این غذا را می‌پزد، گفتیم و ایشان غذا را پخت و یک دبه قاتق بنه را به بم فرستادیم.»

پهنه جنگلی بنه

افشاری‌بور نیز به نقل از آمار سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری، می‌گوید: «وسعت جنگل‌های بنه در این منطقه بسیار زیاد است. طبق اطلاعات منابع طبیعی، بزرگ‌ترین جنگل‌های بنه ایران در این محدوده قرار دارند. این جنگل‌ها که به آنها «جنگل‌های ایرانی - تورانی» می‌گویند، حدود ۲۵۰۰ هکتار وسعت دارند و در رشته‌کوه جبالبارز، حدفاصل ساردوئیه تا جبالبارز و دهبکری واقع شده‌اند. این منطقه یکی از معدود نقاط استان کرمان است که چنین تراکم گسترده‌ای از جنگل‌های بنه در آن دیده می‌شود.»

جیرفت هم به «ایران» می‌گوید: «ژاپنی‌ها، ابتدا با تردید به قاتق بنه نگاه می‌کردند، اما وقتی متوجه شدند غذا کاملاً ارگانیک و بومی است و میوه آن متعلق به یک درخت خودرو است، درختی که در کوه رشد می‌کند. شروع به خوردن کردند و حتی دوباره درخواست

کرمان است. یعنی یک غذا، ژاپنی‌ها را پند کرد.

یک دبه قاتق بنه

کمال‌الدین ضیاء کمالی، سرپرست اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

طعم این غذای محلی، توانست در جذب گردشگران ژاپنی در کرمان اثر بگذارد و اکنون یکی از مقاصد است که در بسترهای گردشگری ژاپن گنجانده می‌شود.

جنوب و شرق استان کرمان است. یعنی یک غذا، ژاپنی‌ها را پند کرد

چگونه گردشگری خوراک، مسیر ژاپنی‌ها را در کرمان تغییر داد؟

سامورایی‌ها در جیرفت نمک‌گیر شدند

یک غذا برای همیشه زیر دندان آنها مژه کرد. آنطور که «محمدعلی افشاری پور» مدیر اجرایی دفتر نمایندگی اتاق بازرگانی جنوب استان کرمان به «ایران» می‌گوید ماجرا از برنامه توسعه گردشگری ایران در بازار ژاپن شروع شد. قصد داشتند کرمان را معرفی کنند، بویژه جاذبه‌های مناطق شرق و جنوب آن. معرفی تاریخ جنوب کرمان اصل ماجرا بود اما همه ماجرا نبود. گردشگری غذا هم از پیشنهاد «عباسعلی امامیه»، نماینده اطلاع‌رسانی گردشگری ایران در ژاپن شروع می‌شود. او یادآوری می‌کند که گردشگران ژاپنی در ایران نیز به دنبال تجربه مزه‌ها و طعم‌های منحصر به فردند. گردشگران ژاپنی همین جا توی تور گردشگری خوراک جنوب کرمان می‌افتند. آن هم فقط با یک غذای محلی. افشاری‌پور می‌گوید: «در ژاپن و برخی کشورهای دیگر، کیفیت و اصالت مواد غذایی از اهمیت بالایی برخوردار است و برای گردشگران خارجی جذابیت فراوانی دارد.» کرمانی‌ها، گردشگران ژاپنی را پای درختی می‌برند که می‌خواهند با میوه آن، از آنها پذیرایی کنند؛ آنجا است که غذای اصلی منوی پیشنهادی ژاپنی‌ها برای همیشه زیر

جهان، ژاپن را با فرهنگ غذایی عمیق و آیین مندش می‌شناسد؛ مردمی که «سوشی» را به جهانبان شناسانند و «اشوکو»ی آنان توسط یونسکو به ثبت رسید. اما موضوع این گزارش، ستایش آشپزی ژاپنی‌ها نیست. عشق نویافته اعتراف می‌کند که بطور «کاری انار»، یاد گرفته از یک سرآشپز ایرانی توانسته بدون سفر، ایران را در ذهنش زنده کند. موضوع این گزارش نمک‌گیر شدن یک ژاپنی در جنوب کرمان است.

«ایتو اوگاوا» می‌نویسد: «من هیچ‌وقت به ایران نرفته‌ام، ولی طعم آن خوراک کاری این قدرت را داشت که تصاویر منظره‌های ایران را به‌صورت قهوه‌ای‌رنگ در آدم پرتاب کند. برای من یک غذای ویژه بود. غذایی که من و دوستم تصمیم گرفتیم در منوی رستورانی که قرار بود باز کنیم بگنجانیم. پس ما اولین نفراتی بودیم که آن را به ژاپنی‌ها معرفی می‌کرد.»

طعم یک غذا

در جنوب کرمان هم، گردشگرانی از سرزمین خورشید، آمده بودند تا تاریخ ۵ هزار ساله کنارصندل در جیرفت را ببینند اما طعم